

**JUDECĂTORIA
CHIȘINĂU**
(sediul Ciocana)

Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Mihail Sadoveanu, 24/1, MD-2044
E-mail: jci@justice.md; Tel.: +373 22/ 42-53-22; 34-41-07
www.instante.justice.md

Curtea Constituțională

MD – 2004, mun. Chișinău, str. Al. Lăpușneanu, nr. 28

Judecătoria Chișinău (sediul Ciocana), Vă expediază pentru examinare sesizarea avocatului Godonoagă Victor, care acționează în apărarea drepturilor și libertăților și intereselor legitime ale petiționarului Moșin Cristina, privind sesizarea Curții Constituționale, în vederea verificării constituționalității a art. 9 alin. (13) lit. f) din Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătatea reproducerii, în redactarea Legii nr. 339/2022, și, respectiv, art. IV din Legea nr. 339 din 8 decembrie 2022 pentru modificarea unor acte normative (sănătatea reproducerii) în partea ce vizează omisiunea reglementării unei perioade tranzitorii pentru obținerea autorizației (eliberate de Ministerul Sănătății la propunerea Agenției de Transplant) de a presta servicii de reproducere asistată medical-fertilizarea in vitro (FIV).

Se anexează: Copia plângerii nr. 10-833/2025 (cu anexe), înaintată în condițiile art. 313 din Codul de procedură penală pe 37 file.

Cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate pe 5 file.

Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate pe 32 file.

Copia încheierii nr. 10-833/2025, din 02 mai 2025 pe 3 file.

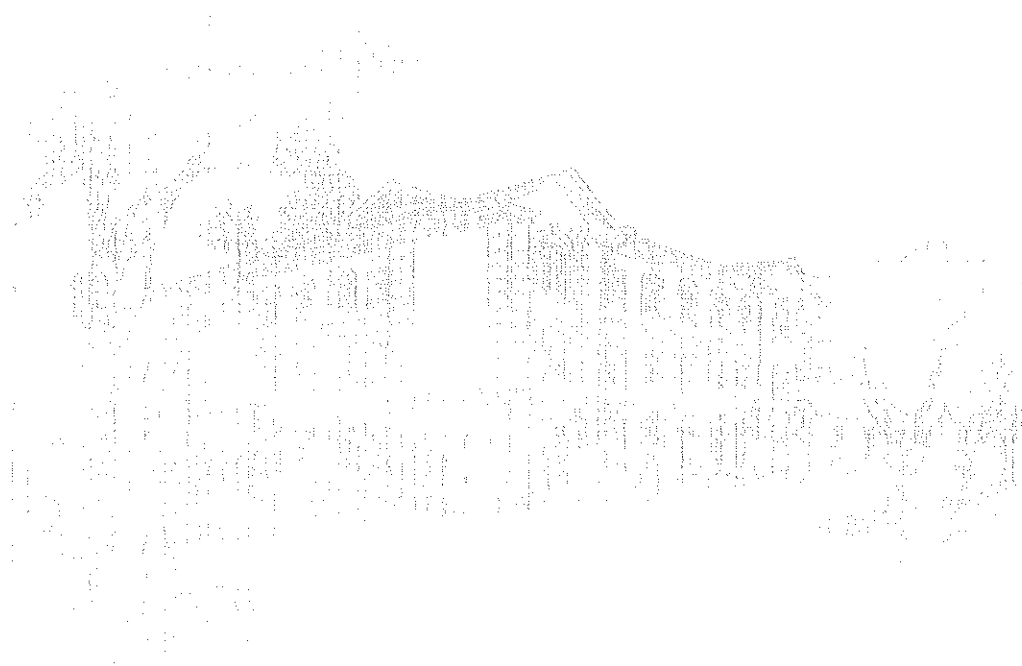
Președintele interimar
a Judecătoriei Chișinău

Constantin Damaschin

Grefier: Natalia Zaborot

Atenție! Judecătoria Chișinău are calitate de operator și prelucrează date cu caracter personal. Documentul conține date cu caracter personal, iar prelucrarea acestor date poate fi făcută doar în condițiile Legii nr.133 din 08 iulie 2011 cu privire la protecția datelor cu caracter personal.

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

A. Autorul excepției de neconstituționalitate

A.1. Datele despre autorul excepției de neconstituționalitate

1. **Nume:** GODONOAGĂ
2. **Prenume:** Victor
3. **Funcția/ocupația:** avocat, Cabinetul Avocatului „VICTOR GODONOAGĂ”

acționând în interesele dnei

Moșin Cristina Veaceslav, învinuită în cauza penală nr.2024670139

A.2. Instanța de judecată

1. Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana
2. Judecător de instrucție: Valeriu Curicheru
4. Adresa instanței de judecată: mun. Chișinău, str. Mihail Sadoveanu, nr.24/1
5. Telefon: +373 (22) 33 36 65; e-mail: jci@justice.md

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecății instanței de drept comun

La data de 9 decembrie 2024 de către ofițerul de urmărire penală detașat în cadrul Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, Iurie Catană, a fost adoptată ordonanța privind pornirea urmăririi penale (*in rem*), cu atribuirea numărului de evidență statistică 2024670139, conform semnelor constitutive ale componenței de infracțiune prevăzute la art. 158 alin. (3) lit. c) și la art. 241 alin. (2) lit. f) din Codul penal.

La data de 17 decembrie 2024 de către procurorul delegat în cadrul Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, Nicolae Pîrău, a fost adoptată ordonanța de recunoaștere a Cristinei Moșin în calitate de bănuit în cadrul cauzei penale nr. 2024670139, pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art. 158 alin. (3) lit. c) și la art. 241 alin. (2) lit. f) din Codul penal.

Ulterior, la data de 13 martie 2025 de către același procuror a fost adoptată ordonanța de punere sub învinuire a Cristinei Moșin, incriminându-i comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 158 alin. (3) lit. c) și lit. e) și de art. 241 alin. (2) lit. b) și lit. f) din Codul penal. Așadar, Cristinei Moșin i se incriminează două capete de acuzare. În particular, potrivit acestei din urmă ordonanțe, primul capăt de acuzare este formulat după cum urmează:

„Începând cu anul 2023 și până în prezent, administratorul SRL „Fertil Med”, Moșin Cristina Veaceslav, acționând intenționat împreună și de comun acord cu Moșin Veaceslav Nicolae, contrar prevederilor art. 9 alin. (13) lit. f) din Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătate reproducerei, în care este indicat că „În domeniul reproducerei asistate medical sunt interzise: prestarea serviciilor de reproducere asistată medical în lipsa unei autorizații sanitare de funcționare eliberate de Agenția Națională pentru Sănătate Publică și în lipsa autorizației eliberate de Ministerul Sănătății la propunerea Agenției de Transplant”, urmărind scopul obținerii unui profit, au prestat servicii de reproducere asistată medical în lipsa autorizației obligatorii eliberată de Ministerul Sănătății la propunerea Agenției de Transplant pentru desfășurarea activității în cauză, în incinta clinicii medicale „Alternativa Clinic”, situată în mun. Chișinău, și au obținut un profit în proporții deosebit de mari în sumă ce depășește 10 000 000 de lei pentru perioada anului 2023.”

Procurorul a calificat această pretinsă faptă în baza art. 241 alin. (2) lit. b) și lit. f) din Codul penal – adică, practicarea ilegală a activității de întreprinzător, soldată cu obținerea unui profit în proporții deosebit de mari, săvârșită prin desfășurarea activității fără autorizare obligatorie, conform legii, pentru desfășurarea activității în cauză, de două sau mai multe persoane.

Al doilea capăt de acuzare, potrivit ordonanței de punere sub învinuire a Cristinei Moșin, este redat astfel:

„Tot ea, începând cu anul 2023 și până în prezent acționând intenționat împreună și de comun acord cu cu Moșin Veaceslav Nicolae, contrar prevederilor art. 9 alin. (1) din Legea nr. 42 din 6 martie 2008 privind transplantul de organe, țesuturi și celule umane, în care este indicat că „...Prelevarea și conservarea de țesuturi și de celule pentru transplant se efectuează în instituții medico-sanitare autorizate de Ministerul Sănătății la propunerea Agenției de Transplant” au desfășurat în incinta clinicii medicale „Alternativa Clinic”, situată în mun. Chișinău, activitate ilicită de prelevare a țesuturilor și celulelor umane prin extragerea acestora din corpul persoanelor vii în

lipsa autorizației obligatorii pentru desfășurarea activității în cauză, în scopul obținerii unor venituri din aceasta.”

Procurorul a apreciat că aceste acțiuni s-ar preta art. 158 alin. (3) lit. c) și lit. e) din Codul penal – adică, prelevarea ilicită de țesuturi și celule umane prin extragerea acestora din corpul persoanelor vii în instituții neautorizate în acest sens conform legislației, în scopul obținerii unor venituri din aceasta, săvârșite asupra mai multor persoane, de două și mai multe persoane.

Ordonanța de punere sub învinuire a Cristinei Moșin din 13 martie 2025 a fost contestată, mai întâi, în ordinea art. 299¹ din Codul de procedură penală (adică în fața procurorului ierarhic superior), iar mai apoi – în ordinea art. 313 din Codul de procedură penală (adică în fața judecătorului de instrucție).

În consecință, prezenta excepție de neconstituționalitate este ridicată în fața judecătorului de instrucție în contextul examinării plângerii părții apărării împotriva ordonanței de punere sub învinuire a Cristinei Moșin și, corelativ, al ordonanței procurorului ierarhic superior din 07 aprilie 2025 (prin care s-a respins plângerea în ordinea art. 299¹ din Codul de procedură penală).

C. Obiectul sesizării și respectarea condițiilor prevăzute în Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016

Obiectul prezentei sesizări privind excepția de neconstituționalitate îl constituie:

- art. 241 alin. (1) lit. a) din Codul penal, în măsura în care această normă este incidentă și în situația în care persoana nu are posibilitatea efectivă de a obține autorizația obligatorie, conform legii, pentru desfășurarea unei activități; și

- art. 241 alin. (2) lit. b) și lit. f) din Codul penal, în măsura în care acest articol ar viza și practicarea medicinei (prestarea serviciilor medicale).

Sub acest aspect, în conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul penal, ține de competența Curții Constituționale.

Referitor la condiția aplicabilității prevederilor contestate în fața instanței în care s-a ridicat excepția de neconstituționalitate, se rețin următoarele.

Potrivit Curții Constituționale, condiția „aplicabilității prevederilor legale contestate în cauza examinată în fața instanței de drept comun” presupune aplicabilitatea unor prevederi care îl prejudiciază pe autorul excepției de neconstituționalitate (de exemplu, a se vedea § 23 din Decizia Curții Constituționale nr. 94 din 15 iunie 2021 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 137g/2021 și nr. 138g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 72 alin. (3), 73 alin. (7) și 74 alin. (1) din Codul electoral [procedura prealabilă și contestațiile în domeniul electoral]).

Din această perspectivă, accentuăm că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză în care se pune în discuție și legalitatea acuzației înaintate. Instanța sesizată urmează să verifice temeinicia reținerii încălcării de către Moșin Cristina, inclusiv a prevederilor contestate, și anume – art. 241 alin. (1) lit. a) din Codul penal și, respectiv, art. 241 alin. (2) lit. b) și lit. f) din Codul penal. Aici trebuie de precizat că norma de la art. 241 alin. (1) lit. a) din Codul penal reprezintă esența învinuirii aduse Cristinei Moșin. În particular, se pretinde că dânsa ar fi prestat servicii de reproducere asistată medical în lipsa

autorizației obligatorii eliberată de Ministerul Sănătății la propunerea Agenției de Transplant pentru desfășurarea activității în cauză, în incinta clinicii medicale „Alternativa Clinic”. Iar art. 241 alin. (1) lit. a) din Codul penal prevede că practicarea ilegală a activității de întreprinzător reprezintă și situația în care are loc desfășurarea activității fără autorizare obligatorie, conform legii, pentru desfășurarea activității în cauză. Corelativ, la această pretinsă ipoteză procurorul a mai reținut și circumstanțele agravante inserate la art. 241 alin. (2) lit. b) [de două sau mai multe persoane] și lit. f) [cu obținerea unui profit în proporții deosebit de mari] din Codul penal. De altfel, alin. (2) al art. 241 din Codul penal debutează cu expresia „Aceeși acțiune săvârșită: (...)”. Prin urmare, în speță, învinuirea în baza art. 241 alin. (2) lit. b) și lit. f) din Codul penal nu urmează a fi privită izolat, ci în coroborare cu art. 241 alin. (1) lit. a) din Codul penal.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a notat că o prevedere legală nu poate fi ruptă din sistemul normativ din care face parte și nu poate opera în mod izolat. Dimpotrivă, ea trebuie citită în coroborare cu celelalte dispoziții legale incidente, ca făcând parte dintr-un sistem juridic coerent (a se vedea § 24 din Decizia Curții Constituționale nr. 24 din 13 februarie 2025 de inadmisibilitate a sesizării nr. 86g/2024 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 39 alin.(1) lit.a) din Legea nr.132 din 17 iunie 2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate [termenul de prescripție privind tragerea la răspundere contravențională pentru comiterea faptei de încălcare a regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, al restricțiilor și al limitărilor]).

După această notă de claritate, se reiterează că prezenta excepție este ridicată în contextul contestării unor norme reținute în ordonanța de punere sub învinuire (în ordinea art. 313 din Codul de procedură penală).

În acest context, în Hotărârea nr. 39 din 21 decembrie 2021, Curtea Constituțională a considerat că este îndeplinită condiția analizată în contextul contestării unor norme reținute în ordonanța de punere sub învinuire (în ordinea art. 313 din Codul de procedură penală). În termenii Curții:

„16. Cu privire la aplicabilitatea normei contestate în cauza în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, Curtea reține următoarele. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză în care se pune în discuție și legalitatea acuzației înaintate. Sub acest aspect, în cazul Litschauer v. Republica Moldova din 13 noiembrie 2018, Curtea Europeană a examinat dacă faptele imputate reclamantului constituiau o infracțiune și dacă definiția infracțiunii a fost suficient de accesibilă și previzibilă, deși instanțele naționale au examinat un demers de aplicare a arestului (§ 29). Aceeași abordare a fost reiterată în cazul Baraboi și Gabura v. Republica Moldova din 27 aprilie 2021. La etapa urmăririi penale se pune în discuție existența unei „bănuieli rezonabile”. Totodată, „bănuială rezonabilă” implică atât un aspect factual, cât și unul juridic. Cu privire la aspectul juridic, existența unei „bănuieli rezonabile” impune ca faptele reținute să poată fi considerate în mod rezonabil o infracțiune, făcând incidentă o prevedere din legea penală care descrie o conduită infracțională (Wloch v. Polonia, 19 octombrie 2000, § 109; Sabuncu și alții v. Turcia, 10 noiembrie 2020, § 146-147; Selahattin Demirtaş v. Turcia [nr. 2] [MC], 22 decembrie 2020, § 317). Pentru că în cauza în care a fost

ridicată excepția este contestată legalitatea acuzației înaintate, Curtea a considerat că prevederile criticate pot fi aplicate."

Aceleași raționamente sunt valabile, *mutatis mutandis*, și pentru prezenta speță. Așadar, constatăm că este îndeplinită condiția aplicabilității prevederilor contestate în fața instanței în care s-a ridicat excepția de neconstituționalitate.

În continuare, remarcăm că prevederile criticate nu au fost contestate anterior la Curtea Constituțională. Altfel spus, prevederile contestate nu a constituit anterior obiect al controlului de constituționalitate. Prin urmare, lipsește o decizie/hotărârea anterioară a Curții Constituționale din perspectiva criticilor de neconstituționalitate avansate în prezenta sesizare privind excepția de neconstituționalitate. Există însă Hotărârea Curții Constituționale nr. 21 din 22 iulie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 125 lit. b) din Codul penal, a articolelor 7 alin. (7), 39 pct. 5), 313 alin. (6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit. d) și 16 lit. c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție (faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător) (sesizarea nr. 37g/2016). În această hotărâre s-a pus în discuție constituționalitatea articolului 125 lit. b) din Codul penal, care stabilea că practicare ilegală a activității de întreprinzător constituie și ipoteza desfășurării unor genuri de activitate interzise de legislație (apropo, articolul 125 din Codul penal a fost abrogat prin Legea nr. 179 din 26 iulie 2018 pentru modificarea unor acte legislative, în vigoare 17 august 2018). Deși această hotărâre vizează un context diferit, unele raționamente din aceasta sunt aplicabile pe fond, *mutatis mutandis*, și în prezenta speță.

Sintetizând cele reliefate mai sus, se atestă faptul că prezenta excepție de neconstituționalitate întrunește condițiile etalate în Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016 pentru interpretarea articolului 135 alin.(1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate):

(1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit.a) din Constituție (prin prezenta excepție se contestă o prevedere dintr-o lege organică, Codul penal este o lege organică);

(2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu (excepția de neconstituționalitate este ridicată de subiectul căruia i s-a conferit acest drept);

(3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei (așa cum s-a demonstrat *supra*, prevederile contestate sunt determinate pentru soluționarea plângerii formulate în fața judecătorului de instrucție, plângere formulată în baza art. 313 din Codul de procedură penală);

(4) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate (anterior Curtea Constituțională nu a fost sesizată să verifice constituționalitatea prevederilor contestate, sub aspectul criticilor avansate de autorul excepției de neconstituționalitate).

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

La acest compartiment din sesizare vom demonstra incidența mai multor drepturi din Constituție, prevederi constituționale prin prisma cărora prezenta sesizare urmează a fi examinată în fond.

Ab initio, este de remarcat că în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reiterat că excepția de neconstituționalitate trebuie să cuprindă trei elemente obligatorii: textul contestat din punctul de vedere al constituționalității (prevederea legală), textul de referință pretins a fi încălcat (prevederea constituțională) și motivarea de către autorul excepției a relației de contrarietate dintre cele două texte, adică motivarea neconstituționalității textului criticat. Simpla enumerare a unor articole din Constituție în lipsa unei argumentări proprii nu reprezintă critici veritabile de neconstituționalitate (a se vedea § 22 din Decizia Curții Constituționale nr. 90 din 25 iulie 2023 de inadmisibilitate a sesizării nr. 152g/2023 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din punctul 9 din Codul deontologic al lucrătorului medical și al farmacistului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 192 din 24 martie 2017 [principiile de conduită în activitatea medicală și farmaceutică]).

De asemenea, Curtea Constituțională notează în mod constatat că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental. Astfel, Curtea Constituțională analizează, prin prisma argumentelor autorului sesizării, dacă prevederile contestate reprezintă o ingerință într-un drept fundamental (a se vedea § 20 din Decizia Curții Constituționale nr. 29 din 27 februarie 2025 de inadmisibilitate a sesizării nr. 177g/2024 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 231/1 din Codul contravențional (conducerea vehiculelor cu numere de înmatriculare eliberate în unitățile administrativ-teritoriale din stânga Nistrului sau municipiul Bender ori cu numere de înmatriculare neutre [2]), precum și § 25 din Decizia Curții Constituționale nr. 58 din 6 iunie 2024 de inadmisibilitate a sesizării nr. 5g/2024 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 4 alin. (2/1) din Legea ocrotirii sănătății nr. 411 din 28 martie 1995, a unor prevederi din pct. 2 din Hotărârea Guvernului nr. 1016 din 1 septembrie 2016 și a unor prevederi din Regulamentul privind numirea în funcție pe bază de concurs a conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1016 din 1 septembrie 2016 [numirea în funcție a conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice municipale pe bază de concurs])).

În primul rând, invocăm **art. 1 alin. (3) din Constituție**, care garantează preeminența dreptului (statul de drept).

În jurisprudența sa, Curtea a menționat că acest principiu impune supremația Constituției și impune obligația corelării legilor și a tuturor actelor normative cu dispozițiile sale (Decizia Curții Constituționale nr. 17 din 11 februarie 2019, § 18). Curtea a afirmat că la baza statului de drept, consacrat de articolul 1 alin. (3) din Constituție, stă principiul legalității. Prin urmare, respectarea legilor este obligatorie, iar încălcarea acestei obligații constituționale atrage implicit afectarea principiului statului de drept (a se vedea

Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 8 mai 2020, § 68). Articolul 1 din Constituție garantează valoarea preeminenței dreptului, care obligă autoritățile publice, inclusiv Guvernul și Parlamentul, să-și conformeze deciziile cu prevederile legii și ale Constituției.

În al doilea rând, în prezenta sesizare ne bazăm și pe **art. 23 alin. (2) din Constituție**, articol care garantează standardul calității legii. În acest sens, art. 23 alin. (2) din Constituție impune adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile (de exemplu, a se vedea Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 23 ianuarie 2020, § 42). Pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat în mod clar și inteligibil, fără dificultăți de ordin sintactic și pasaje obscure (de exemplu, a se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 6 din 23 ianuarie 2020, § 26; Decizia Curții Constituționale nr. 18 din 13 februarie 2020, § 20; Decizia Curții Constituționale nr. 75 din 2 iulie 2020, § 19; Decizia Curții Constituționale nr. 77 din 2 iulie 2020, § 22).

În al treilea rând, invocăm și **art. 54 din Constituție**. Așa cum prevede prima teză a articolului 54 alin. (2) din Constituție, exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege. Principiul legalității presupune îndeplinirea standardului calității prevederilor legale aplicabile. Astfel articolul 54 alin (2) din Constituție instituie standardul „prevăzute de lege” (a se vedea Hotărârea Curții Constituționale nr. 16 din 9 iunie 2020, §§ 48, 59).

De asemenea, în accepția articolului 54 alin. (2) din Constituție, ingerințele într-un drept fundamental trebuie să urmărească realizarea unuia sau mai multor din următoarele scopuri legitime: protecția securității naționale, asigurarea bunăstării economice a țării, asigurarea ordinii publice, în vederea prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protecția drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicarea divulgării informațiilor confidențiale și garantarea autorității și imparțialității justiției.

În același timp, conform art. 54 alin. (4) din Constituție, restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății. Cu alte cuvinte, este vorba despre principiul proporționalității.

Totuși, nu putem face abstracție de faptul că în concepția Curții Constituționale, art. 1 alin. (3), art. 23 alin. (2) și art. 54 din Constituție nu pot fi invocate de sine stătător. Pentru a fi incidente, autorul trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale garantate de Constituție. Abia în cadrul analizei caracterului justificat al ingerinței, Curtea poate aplica prevederile acestor articole (a se vedea § 19 din Decizia Curții Constituționale nr.90 din 25 iulie 2023 de inadmisibilitate a sesizării nr. 152g/2023 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din punctul 9 din Codul deontologic al lucrătorului medical și al farmacistului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 192 din 24 martie 2017 [principiile de conduită în activitatea medicală și farmaceutică]).

Așa stând lucrurile, efectuând o sinteză a jurisprudenței relevante (a Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului), precum și ținând cont de Studiul Curții Constituționale privind câmpul de aplicare al unor articole din Constituție (care, de altfel, conține o compilare a jurisprudenței Curții Constituționale/extrase din

perioada 2019 – 2020)¹, în cele ce urmează vom demonstra incidența unor drepturi garantate de Constituție, drepturi care pot fi aplicate în coroborare cu art. 1 alin. (3), art. 23 alin. (2) și art. 54 din Constituție.

Sub acest aspect, invocăm **art. 22 din Constituție**. Deși acest articol este intitulat „Neretroactivitatea legii” (conținutul acestuia este următorul: „Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nicio pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”), în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut că dispozițiile articolului 22 din Constituție garantează, împreună cu prevederile articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, principiul legalității incriminării și a pedepsei penale (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) (a se vedea § 22 din Decizia Curții Constituționale nr. 28 din 13 februarie 2025 de inadmisibilitate a sesizării nr.236g/2024 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 338 din Codul penal [imprevizibilitatea textului „a altor informații pentru a fi folosite în dauna intereselor Republicii Moldova”]). Astfel, articolele 1 alin. (3), 22 și 23 din Constituție garantează standardul calității legii penale substanțiale (a se vedea § 22 din aceeași decizie).

La caz, prevederile contestate generează o ingerință în articolele 1 alin. (3), 22 și 23 din Constituție, sub aspectul imprevizibilității și insecurității în care se află nu doar justițiabilul, ci și subiecții dotați cu aplicarea legii. Atestăm o ingerință datorită modului de redactare a normelor contestate. Așa cum este redactată norma de la art. 241 alin. (1) lit. a) din Codul penal, (i) *nu este clar dacă acoperă și situația în care persoana nu are posibilitatea efectivă de a obține autorizația obligatorie, conform legii, pentru desfășurarea unei activități*. În egală măsură, (ii) *norma de la art. 241 alin. (2) lit. b) și lit. f) din Codul penal generează incertitudine dacă vizează și practicarea medicinei* (prestarea serviciilor medicale, în speță, Cristinei Moșin i se incriminează că a prestat servicii de reproducere asistată medical). Sub aceste două aspecte, se profilează o incertitudine și o insecuritate juridică, care poate conduce la condamnări arbitrare și contrare art. 22 din Constituție și art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Prin urmare, atestăm o problemă de constituționalitate (care ține de competența Curții Constituționale), dar nu o problemă de aplicare a legii (care ține de competența instanțelor de judecată) (în acest sens, de exemplu, a se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 2 din 18 ianuarie 2022, § 19; Decizia Curții Constituționale nr. 120 din 13 septembrie 2022, § 26; Decizia Curții Constituționale nr. 46 din 27 aprilie 2023, § 29).

În continuare, invocăm **art. 28 din Constituție**, care garantează dreptul la viața intimă, familială și privată. Aici vom valorifica și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în baza art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, noțiunea de „viață privată” nu exclude, în principiu, activitățile de natură profesională sau comercială. Curtea Europeană a susținut că restricțiile privind înregistrarea ca membru al unor profesii (de

¹ Disponibil online pe https://www.constcourt.md/public/files/file/Actele%20Curtii/2020/Campul_de_aplicare_al_unor_articole_din_Constitutie.pdf

exemplu, avocat sau notar), care ar putea afecta, într-o anumită măsură, posibilitatea reclamantului de a-și dezvolta relațiile cu lumea înconjurătoare, intră sub incidența vieții sale private (*Mateescu v. România*, 14 ianuarie 2014, § 20). Există câteva aspecte tipice vieții private care ar putea fi afectate în astfel de cauze. Aceste aspecte vizează „cercul intim” al reclamantului, oportunitatea reclamantului de a stabili și de a dezvolta relații cu ceilalți și reputația socială și profesională a reclamantului (*Denisov v. Ucraina*, 25 septembrie 2018, §§ 95-101).

Potrivit Curții Europene, există două moduri în care se poate naște o problemă ce ține de viața privată într-un caz care vizează relațiile de muncă: fie din cauza motivelor care au stat la baza măsurii contestate, fie din cauza consecințelor pentru viața privată. Atunci când se pun în discuție motivele care au stat la baza adoptării măsurii, Curtea analizează dacă aceste motive care stau la baza măsurii care afectează viața profesională sunt legate de viața privată a persoanei. Este, de exemplu, cazul în care o persoană a fost retrogradată din cauza convingerilor religioase (*Denisov v. Ucraina*, §§ 102-106). Dacă este în joc abordarea ghidată de consecințe, pragul gravității în privința aspectelor tipice ale vieții private presupune o importanță crucială. Reclamantul trebuie să demonstreze în mod convingător faptul că pragul a fost atins. Reclamantul trebuie să prezinte dovezi care să justifice consecințele măsurii contestate. Curtea Europeană acceptă faptul că articolul 8 este aplicabil doar în cazul în care aceste consecințe sunt foarte grave și i-ar fi afectat viața privată în mod semnificativ. Suferința unui reclamant trebuie să fie evaluată prin compararea vieții sale dinaintea și de după implementarea măsurii în discuție (*Denisov v. Ucraina*, §§ 107-114).

Această optică este valabilă și din perspectiva art. 28 din Constituție (a se vedea, de exemplu, Decizia Curții Constituționale nr. 155 din 22 noiembrie 2022, § 38-40, precum și Decizia Curții Constituționale nr. 163 din 30 noiembrie 2023 de inadmisibilitate a sesizării nr. 178g/2023 pentru controlul constituționalității articolului II alin. (2) din Legea nr. 13 din 21 ianuarie 2022 pentru modificarea Legii nr. 1260 din 19 iulie 2002 cu privire la avocatură (efectul retroactiv al modificărilor legislative privind accederea în profesia de avocat [II])).

Raportând cele enunțate mai sus, la caz, se atestă că prevederile contestate generează o ingerință în dreptul garantat de art. 28 din Constituție și de art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (sub aspectul vieții private). Mai exact, prevederile contestate (sub aspectele invocate) restrâng dreptul persoanei de a desfășura o anumită activitate profesională / comercială. Aici se pune în discuție abordarea ghidată de consecințe. Or, așa cum sunt redactate, prevederile contestate au servit drept bază în vederea învinuirii Cristinei Moșin pentru, între altele, o pretinsă practicare ilegală a activității de întreprinzător, generând stigmatizarea învinuitei și o lezare a reputației sale.

În această consecutivitate logică, invocăm și prevederile **art. 36 din Constituție**, articol care garantează dreptul la ocrotirea sănătății. Tangențial și **art. 47 din Constituție** stabilește că statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om ca să-i asigure sănătatea.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a stabilit că „articolul 47 din Constituție stabilește că statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai

decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea. lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare. Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor. Curtea a notat că dreptul persoanei la asistență și protecție socială implică obligația pozitivă a statului de a lua măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și familiei lui. În acest sens, statul este obligat să asigure persoana, *inter alia*, cu servicii de îngrijire medicală și medicamente.

În acest caz, o eventuală analiză a prevederilor contestate din perspectiva garantării dreptului omului la un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea, inclusiv îngrijirea medicală, în baza articolului 47 din Constituție, ar fi absorbită de analiza efectuată în baza articolului 36 din Constituție” (a se vedea § 36 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 8 din 11 martie 2021 privind controlul constituționalității Legii nr.236 din 16 decembrie 2020 privind modificarea unor acte normative și a Legii nr.240 din 16 decembrie 2020 pentru modificarea unor acte normative (activitatea farmaceutică) [sesizările nr. 214a/2020, nr. 222a/2020, nr. 224a/2020 și nr. 4a/2021]).

Dreptul garantat de art. 36 și, corelativ, la art. 47 din Constituție își găsește detalierea în mai multe prevederi normative. La caz, reținem ca fiind relevant art.4 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătatea reproducerii, care prevede că „*în Republica Moldova se asigură: a) accesul la servicii sigure și eficiente de ocrotire a sănătății reproducerii ca parte integrantă a dreptului la ocrotirea sănătății, prevăzut de Constituție*”. De asemenea, art. 9 alin. (1) din aceeași lege stabilește că „*Persoanele au dreptul la tratamentul infertilității, inclusiv cu folosirea tehnologiilor de reproducere asistată medical*”.

În condițiile în care art. 241 alin. (1) lit. a) din Codul penal este incident și în situația în care persoana nu are posibilitatea efectivă de a obține autorizația obligatorie, conform legii, pentru desfășurarea unei activități, dreptul de la art. 36 și de la art. 47 din Constituție rămâne doar pe hârtie, iluzoriu, ceea ce este inadmisibil. Aceeași concluzie este valabilă și pentru situația în care art. 241 alin. (2) lit. b) și lit. f) din Codul penal ar viza și stabilirea răspunderii penale pentru practicarea medicinei (prestarea serviciilor medicale). În această optică, începând cu anul 2023 (mai exact, 1 ianuarie 2023, când a intrat în vigoare Legea nr. 339 din 8 decembrie 2022 pentru modificarea unor acte normative [sănătatea reproducerii]) normele contestate plasează persoana într-o situație dificilă: de a presta/continua sau nu, la cererea pacienților, tratamentul infertilității cu folosirea tehnologiilor de reproducere asistată medical. În prima situație (atunci când prestează/continuă tratamentul), medicul acționează în vederea îndeplinirii obligației pozitive a statului de a asigura dreptul la sănătate. Numai că, în această ipoteză, așa cum sunt redactate normele contestate, se pune în discuție incidența practicării ilegale a activității de întreprinzător. În consecință, atestăm o ingerință în drepturile garantate de art. 36 și, corelativ, de art. 47 din Constituție.

La nivelul Convenției Europene a Drepturilor Omului, dreptul la ocrotirea sănătății și, corelativ, al obligațiilor pozitive pe care le reclamă acest drept, este examinat adesea prin prisma art. 8 din Convenție. În concret, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că dreptul unui cuplu de a concepe un copil și de a utiliza procrearea asistată medical în acest scop este, de asemenea, protejat prin art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, întrucât o astfel de alegere este o formă de exprimare a vieții private și de familie (a se vedea cauzele *S.H. și alții împotriva Austriei* [MC], 2011, § 82; *Knecht împotriva României*, 2012, § 54; *Dickson împotriva Regatului Unit* [MC], 2007).

Raționând prin prisma acestor argumente, se atestă că prevederile contestate generează o ingerință în dreptul garantat de art. 36 din Constituție și de art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (sub aspectul cuplurilor/pacienților de a beneficia de serviciile FIV prestate de SRL „Fertil Med”, a cărei administrator este învinuita Moșin Cristina). Mai exact, interdicția de a presta servicii de reproducere asistată medical – fertilizarea in vitro FIV –, restrânge dreptul persoanei de acces la servicii FIV și, în unele cazuri, de continuare a procedurilor FIV începute până la amendatele operate prin Legea nr. 339 din 8 decembrie 2022 pentru modificarea unor acte normative (sănătatea reproducerii), fapt care pune în pericol viața și sănătatea pacienților. SRL „Fertil Med”, administrată de învinuita Moșin Cristina, în virtutea obligațiilor contractuale, nu poate să nu acorde serviciile medicale solicitate și, *a fortiori*, să pună în pericol viața și sănătatea pacienților, care, de altfel, au apelat la serviciile respective până la amendamentele operate prin Legea nr. 339 din 8 decembrie 2022 (amendamente care vor fi detaliate *infra* și care au inclus necesitatea deținerii unei autorizații eliberate de Ministerul Sănătății la propunerea Agenției de Transplant).

Finalmente, invocăm și incidența dreptului de proprietate, garantat de **art.46 și de art. 127 din Constituție**.

Articolele 46 și 127 din Constituție obligă statul și ceilalți titulari ai puterii publice să respecte proprietatea și să se abțină de la orice acțiune ce ar aduce atingere acestui drept (a se vedea § 21 din Decizia Curții Constituționale nr. 52 din 02.06.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 233g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 51 alin. (4) din Legea nr. 75 din 30 aprilie 2015 cu privire la locuințe și a articolului 25 alin. (1) din Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 1402 din 24 octombrie 2002 [plata pentru serviciile comunale și necomunale]).

Constituția garantează dreptul la proprietate privată [articolul 46 alin. (1)], precum și realizarea dreptului de proprietate în formele solicitate de titular, dacă acestea nu vin în contradicție cu interesele societății [articolul 127 alin.(2)]. Aceste dispoziții constituționale obligă statul și alte autorități publice să respecte dreptul de proprietate al persoanelor private și să se abțină de la orice acțiune ce ar aduce atingere acestui drept. Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu o dreaptă și prealabilă despăgubire (articolul 46 alin. (2) din Constituție) (a se vedea § 49 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 13 din 30 aprilie 2024 pentru controlul constituționalității articolului 8¹ din Legea cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-

teritoriale [dobândirea dreptului de proprietate de către unitățile administrativ-teritoriale asupra bunurilor transmise sau care urmau a fi transmise persoanelor deținătoare de cote-părți valorice din patrimoniul fostelor întreprinderi agricole]).

Articolele 46 și 127 din Constituție își găsesc corespondența în dispozițiile articolului I din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care garantează, în esență, dreptul de proprietate. Deși articolul 1 din Protocolul nr. 1 se aplică bunurilor existente și nu creează niciun drept de a le dobândi, în anumite condiții „speranța legitimă” de a obține o valoare patrimonială poate beneficia de protecția dreptului de proprietate (*Bélané Nagy v. Ungaria* [MC], 13 decembrie 2016, §§ 72, 74).

Așadar, alte drepturi și interese care constituie bunuri pot fi, de asemenea, considerate „drepturi de proprietate” și, prin urmare, „bunuri” în sensul articolului I din Protocolul nr. 1 la Convenție.

„Bunurile” pot fi „bunuri reale”, inclusiv creanțe în legătură cu care solicitantul poate argumenta că are cel puțin o „așteptare rezonabilă și legitimă” de a obține exercitarea efectivă a unui drept de proprietate (*Hamer v. Belgia*, 27 noiembrie 2007, § 75) (a se vedea § 50 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 13 din 30 aprilie 2024 pentru controlul constituționalității articolului 8¹ din Legea cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale [dobândirea dreptului de proprietate de către unitățile administrativ-teritoriale asupra bunurilor transmise sau care urmau a fi transmise persoanelor deținătoare de cote-părți valorice din patrimoniul fostelor întreprinderi agricole]).

Potrivit jurisprudenței Curții Europene, conceptul de „bun” din prima parte a articolului 1 din Protocolul nr. 1 are un sens autonom care nu se limitează la proprietatea asupra bunurilor fizice și este independent de clasificarea formală din dreptul intern. Problema care trebuie examinată este dacă circumstanțele cauzei, avute în vedere în ansamblu, justifică dreptul persoanei la un interes patrimonial protejat de articolul 1 din Protocolul nr. 1 (a se vedea, *mutatis mutandis*, cauzele *Zwierzynski v. Polonia*, 19 iunie 2001, § 63; *Saghinadze și alții v. Georgia*, 27 mai 2010, § 103; *Kalandadze v. Rusia*, 5 septembrie 2017).

În acest context, constatăm o ingerință în dreptul de proprietate sub aspectul standardului așteptărilor legitime. Potrivit jurisprudenței Curții Europene, pentru ca o „așteptare” să fie considerată „legitimă”, aceasta trebuie să aibă un caracter sesizabil, să nu constituie o simplă speranță și să se bazeze pe o prevedere legală sau pe un act juridic, precum o hotărâre judecătorească, care să aibă legătură cu dreptul patrimonial (a se vedea cazul *Bélané Nagy v. Ungaria* [MC], 13 decembrie 2016, § 75).

Prin urmare, noțiunea de „speranță legitimă” urmează a fi raportată la un temei concret, cum ar fi o dispoziție legală sau o decizie judecătorească (a se vedea § 40 din Decizia Curții Constituționale nr. 178 din 12 decembrie 2023 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 205a/2023, nr. 206a/2023 și nr. 208a/2023 privind controlul constituționalității articolului 48 alin. (4) din Codul educației și a articolului II alineatele (2) – (9) din Legea nr. 257 din 17 august 2023 pentru modificarea Codului educației al Republicii Moldova nr. 152/2014 și abrogarea Legii nr. 1070/2000 privind aprobarea

Nomenclatorului specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior și mediu de specialitate).

În speță, speranța legitimă se concretizează, între altele, în obținerea unor venituri, ca urmare a activității desfășurate de SRL „Fertil Med”, administrator al căreia este învinuita Moșin Cristina.

Mai mult, dreptul de proprietate este restrâns și ca urmare a posibilității aplicării în baza art. 241 alin. (2) din Codul penal a pedepsei penale sub formă de amendă (de la 2350 la 3350 unități convenționale). În fundamentarea acestei aserțiuni facem trimitere la constatările Curții Constituționale din Hotărâre sa nr. 20 din 4 iulie 2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la articolul 260 alin.(4) din Codul fiscal (Sesizarea nr. 53g/2018): „51. Cu privire la situația amenzilor, Curtea a menționat că acestea trebuie considerate imixtiuni în dreptul de proprietate, pentru că lipsesc persoana vizată de o parte din patrimoniul său, i.e. de suma de bani pe care trebuie să o plătească (a se vedea, *mutatis mutandis*, Mamidakis v. Grecia, 11 ianuarie 2007, § 44). Astfel, Curtea a reținut, în decizia de admisibilitate, că amenzile prevăzute de Codul contravențional intră în câmpul de aplicare al articolului 46 din Constituție.”

Corelativ, pedeapsa penală sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore este de natură să restrângă drepturile garantate de art. 28 (sub aspectul vieții private) și de **art. 43** (care garantează dreptul la muncă și la protecția muncii) din Constituție.

În concluzie, prezenta excepție de neconstituționalitate urmează a fi examinată prin prisma art. 22, art. 28, art. 36, art. 43, art. 46 și art. 127 în coroborare cu art. 1 alin. (3), art. 23 alin. (2) și art. 54 din Constituție.

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție

La acest compartiment din sesizare vom demonstra că ingerințele în drepturile garantate de art. 22, art. 28, art. 36, art. 43, art. 46 și art. 127 în coroborare cu art. 1 alin. (3), art. 23 alin. (2) și art. 54 din Constituție sunt nejustificate. Vom proceda astfel, ținând cont de faptul că în accepțiunea Curții Constituționale, „simpla restrângere (îngrădire, ingerință) a unui drept fundamental nu echivalează cu încălcarea dreptului fundamental. Din punct de vedere constituțional, nu sunt permise restrângerile nejustificate ale drepturilor fundamentale” (a se vedea § 58 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 3 din 14 ianuarie 2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 4 alin. (2), 7 alin. (2) lit. c), 8 alin. (1) și 11 alin. (1) pct. 3) din Legea nr. 982 din 11 mai 2000 privind accesul la informație (accesul la informațiile cu caracter personal) [sesizarea nr. 118g/2020]).

În acest context, din punct de vedere metodologic, vom examina mai întâi dacă ingerințele generate de prevederile contestate în drepturile constituționale sunt prevăzute de lege. Altfel spus, urmează să analizăm standardul calității legii. Dacă ingerințele nu îndeplinesc standardul calității legii, nu se mai examinează dacă acestea urmăresc un scop

legitim și, respectiv, dacă sunt proporționale. Neîndeplinirea standardului calității legii atrage după sine încălcarea drepturilor constituționale invocate în prezenta sesizare.

Așa fiind, preliminar, este de remarcat că în Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 6 aprilie 2021 s-au reținut următoarele:

„61. Așa cum prevede articolul 54 alin. (2) din Constituție, „exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege”. Sintagma „prevăzută de lege” presupune ca legea să îndeplinească anumite condiții de calitate. În acest sens, articolul 23 alin.(2) din Constituție impune adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile.

62. Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată să dispună de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (*Khlyustov v. Rusia*, 11 iulie 2013, § 68). În special, accesibilitatea legii presupune publicarea ei în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, în condițiile articolului 76 din Constituție, astfel încât să poată fi cunoscută de persoanele la care se referă. [...]

63. La rândul ei, condiția previzibilității legii este îndeplinită atunci când persoana poate prevedea – în caz de necesitate, cu o asistență juridică adecvată – într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele pe care o conduită le poate implica (*Berardi și Mularoni v. San Marino*, 10 ianuarie 2019, § 40; *Khodorkovskiy și Lebedev v. Rusia* [nr. 2], 14 ianuarie 2020, § 570).

64. În jurisprudența sa, Curtea a stabilit că, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat în mod clar și inteligibil, fără dificultăți de ordin sintactic și pasaje obscure (a se vedea, *mutatis mutandis*, HCC nr.6 din 10 martie 2020, § 69; HCC nr. 18 din 30 iunie 2020, § 79; DCC nr.3 din 16 ianuarie 2020, § 25).

65. Totodată, Curtea reiterează că o normă corespunde exigenței previzibilității atunci când oferă o măsură de protecție împotriva imixtiunilor arbitrare din partea autorităților publice (*Centro Europa 7 S.r.l. și Di Stefano v. Italia* [MC], 7 iunie 2012, § 143).”

Prezintă relevanță și constatările Curții Constituționale pe marginea art. 22 din Constituție. De exemplu, în Decizia Curții Constituționale nr. 28 din 13 februarie 2025 s-a făcut o generalizare a standardului calității legii penale substanțiale:

„22. [...] Curtea amintește că prevederile articolelor 1 alin.(3), 22 și 23 din Constituție garantează standardul calității legii penale substanțiale (a se vedea DCC nr.93 din 7 iulie 2022, § 21). Curtea a reținut că dispozițiile articolului 22 din Constituție garantează, împreună cu prevederile articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, principiul legalității incriminării și a pedepsei penale (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) (a se vedea HCC nr.25 din 12 august 2021, § 39). Totuși, aceste norme constituționale nu-i impun legislatorului obligația definirii tuturor termenilor folosiți în cuprinsul normelor de drept penal substanțial (a se vedea DCC nr.141 din 7 noiembrie 2024, § 34).

23. De altfel, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut în mod constant că, deși certitudinea este dezirabilă, ea poate implica o rigiditate excesivă. Totuși, legea trebuie să poată ține pasul cu circumstanțele în schimbare (a se vedea *Bavčar v. Slovenia*, 7 septembrie 2023, § 144; *Saakashvili v. Georgia*, 23 mai 2024, § 142). În consecință, multe legi sunt formulate, inevitabil, în termeni care, într-o măsură mai mare sau mai mică, sunt vagi și a căror interpretare și aplicare țin de practica judiciară (a se vedea *Jasuitis și Imaitis v. Lituania*, 12 decembrie 2023, § 111; *Sacharuk v. Lituania*, 23 aprilie 2024, § 144). Articolul 7 din Convenție nu poate fi interpretat ca interzicând clarificarea treptată a regulilor răspunderii penale prin interpretarea judiciară de la caz la caz, cu condiția ca evoluția rezultată să fie în concordanță cu esența infracțiunii și să poată fi prevăzută în mod rezonabil (a se vedea *Norman v. Regatul Unit*, 6 iulie 2021, § 60, *Yasak v. Turcia*, 27 august 2024, §§ 179-180).

24. De asemenea, Curtea Constituțională a reținut că legea penală nu poate să exceleze în texte explicative. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept penal. Astfel, rolul decizional acordat instanțelor de judecată urmărește tocmai înlăturarea dubiilor ce persistă cu ocazia interpretării normelor (a se vedea DCC nr.38 din 25 aprilie 2024, § 21; DCC nr. 87 din 25 iulie 2024, § 22). ”

Și Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reiterat, în recenta cauză *Bădescu și alții v. România* (hotărârea din 15 aprilie 2025), principiile aplicabile în contextul previzibilității legii penale. În această cauză, Curtea Europeană a accentuat că:

„122. Din principiul legalității infracțiunilor și pedepselor rezultă că dreptul penal trebuie să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele care le pedepsesc, astfel încât să fie accesibile și previzibile în efectele sale (...). Această condiție este îndeplinită atunci când persoana în cauză poate cunoaște, din redactarea dispoziției relevante, dacă este necesar, cu ajutorul interpretării date de către instanțele de judecată și, după caz, după ce a recurs la un sfat în cunoștință de cauză, care acte și omisiuni dau naștere răspunderii penale și ce pedeapsă este pasabilă în acest sens (...). Noțiunea de „lege” folosită la articolul 7 [din Convenția Europeană a Drepturilor Omului] corespunde celei de „lege” care apare în alte articole ale Convenției; ea cuprinde drept de origine atât legislativă, cât și jurisprudențială și implică condiții calitative, în special cele de accesibilitate și previzibilitate (...).

123. Datorită naturii foarte generale a legilor, formularea acestora nu poate fi absolut precisă. O tehnică tipică de reglementare este utilizarea mai degrabă categorii generale decât liste exhaustive. Multe legi folosesc așadar, prin forța împrejurărilor, formule mai mult sau mai puțin vagi a căror interpretare și aplicare depind de practică (...).

124. Sfera de aplicare a noțiunii de predictibilitate depinde în mare măsură de conținutul textului în cauză, de domeniul pe care îl acoperă și de numărul și calitatea destinatarilor acestuia. Acest lucru este valabil mai ales pentru profesioniștii, care

sunt obișnuiți să fie nevoiți să fie foarte precauți în exercitarea profesiei lor. Prin urmare, se poate aștepta ca aceștia să aibă o atenție deosebită în evaluarea riscurilor implicate (...).

125. În orice sistem juridic, oricât de clară ar fi formularea unei dispoziții legale, inclusiv o dispoziție de drept penal, există inevitabil un element de interpretare judiciară. Va fi întotdeauna necesar să clarificăm punctele îndoielnice și să se adapteze la situațiile în schimbare. Mai mult, certitudinea, deși extrem de dorită, este uneori însoțită de o rigiditate excesivă. Totuși, legea trebuie să se poată adapta la schimbările de situație (...). Mai mult, este ferm stabilit în tradiția juridică a statelor părți la Convenție că jurisprudența contribuie în mod necesar la dezvoltarea progresivă a dreptului penal. Articolul 7 din Convenție nu poate fi interpretat ca interzicând clarificarea treptată a regulilor răspunderii penale prin interpretare judiciară de la un caz la altul, cu condiția ca rezultatul să fie în concordanță cu fondul infracțiunii și previzibil în mod rezonabil (...). Absența unei interpretări jurisprudenței accesibile și previzibile în mod rezonabil poate duce chiar la constatarea unei încălcări a articolului 7 [din Convenția Europeană a Drepturilor Omului] în ceea ce privește un acuzat. Dacă ar fi altfel, obiectul și scopul acestei dispoziții – și anume ca nimeni să nu fie supus unei urmăriri, condamnări sau pedepse arbitrare – ar fi ignorate (...).

126. Curtea reiterează că nu îi revine sarcina să înlocuiască instanțele interne în evaluarea și calificarea juridică a faptelor (...) sau să se pronunțe cu privire la răspunderea penală individuală a reclamantului (...). Rolul Curții se limitează la verificarea compatibilității cu Convenția a efectelor unei astfel de interpretări (...).

127. Curtea a subliniat, totuși, că trebuie să beneficieze de o putere de control mai largă atunci când dreptul protejat printr-o dispoziție a Convenției, în speță articolul 7 [din Convenția Europeană a Drepturilor Omului], necesită existența unui temei juridic pentru impunerea unei condamnări și a unei pedepse (...). Articolul 7 § 1 cere Curții să analizeze dacă condamnarea reclamantului avea un temei legal la momentul respectiv. În special, Curtea trebuie să se asigure că rezultatul la care au ajuns instanțele naționale competente a fost compatibil cu obiectul și scopul acestei dispoziții. Articolul 7 din Convenție ar deveni inutil dacă Curții i s-ar acorda competențe de control mai puțin largi (...).

În continuare, vom raporta aceste principii la fiecare capăt de sesizare, argumentând că ingerința nu e prevăzută de lege, întrucât nu îndeplinește exigența previzibilității și generează incertitudine și insecuritatea juridică.

✓ **Art. 241 alin. (1) lit. a) din Codul penal, în măsura în care această normă este incidentă și în situația în care persoana nu are posibilitatea efectivă de a obține autorizația obligatorie, conform legii, pentru desfășurarea unei activități**

Din perspectiva primului capăt de sesizare, este de remarcat că norma contestată prevede următoarele:

„Articolul 241. Practicarea ilegală a activității de întreprinzător

(1) Practicarea ilegală a activității de întreprinzător, soldată cu obținerea unui profit în proporții mari, săvârșită prin:

a) desfășurarea activității fără înregistrare (reînregistrare), licență și/sau fără autorizare obligatorii, conform legii, pentru desfășurarea activității în cauză;

[...]”.

După cum se poate remarca, norma contestată este una de trimitere. Acest lucru rezultă cu pregnanță și din expresia „conform legii”.

În jurisprudența sa, Curtea a reținut că existența dispozițiilor de trimitere în normele penale constituie o expresie a procesului obiectiv de reglementare normativă, fiind o modalitate specială de formulare a reglementărilor juridico-penale. Fără a contesta principiul codificării legii penale, recurgerea la dispozițiile de trimitere în Codul penal asigură stabilitatea legii penale, astfel încât conținutul acesteia să nu fie direct proporțional cu frecvențele modificări ale actelor normative subsecvente, precum și legătura sistemică cu alte acte normative aplicabile. Curtea a notat că, având în vedere faptul că domeniul supus examinării se află în permanentă evoluție și vizează nu doar reglementările în materia dreptului penal, dar și cele privind ocrotirea sănătății publice, legislatorul poate delega executivului competența de a reglementa, prin acte subordonate legii, în acest domeniu (a se vedea, *mutatis mutandis*, Hotărârea Curții Constituționale nr.25 din 13 octombrie 2015, § 63-65; și §90 din Hotărârea Curții Constituționale nr.18 din 30 iunie 2020 privind controlul constituționalității articolului 76/1 alin.(1) din Codul contravențional (nerezpectarea măsurilor de profilaxie, prevenire și/sau combatere a bolilor epidemice, dacă aceasta a pus în pericol sănătatea publică) [sesizările nr.61a/2020, nr.62a/2020 și nr.67g/2020]).

În acest sens, și Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că utilizarea normelor de trimitere la incriminarea unor acțiuni sau omisiuni nu este incompatibilă, în sine, cu exigențele articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Citite împreună, norma de trimitere și norma la care se face trimitere trebuie să-i permită persoanei și în caz de necesitate, cu o asistență juridică adecvată, să prevadă care conduită poate constitui un motiv de tragere la răspundere penală. Cel mai eficient mod de a asigura previzibilitatea normei este ca norma de trimitere să fie explicită și să stabilească elementele constitutive ale infracțiunii. Mai mult, norma la care se face trimitere nu poate deroga de la sfera incriminării stabilită de norma de trimitere. În orice caz, le revine tribunalelor să aplice ambele norme pentru a constata dacă tragerea la răspundere penală era previzibilă, în circumstanțele cazului (Avizul consultativ al Curții Europene privind utilizarea normelor de trimitere pentru stabilirea unor infracțiuni și a standardelor de comparație între dreptul penal în vigoare la momentul săvârșirii infracțiunii și legea penală modificată, expediat Curții Constituționale a Armeniei, 29 mai 2020, punctul 2 din dispozitiv).

Aici trebuie să remarcăm că la data de 8 decembrie 2022, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat, în lectură finală, Legea nr. 339 pentru modificarea unor acte normative (sănătatea reproducerii) (în continuare – Legea nr. 339/2022). Din preambulul Legii în discuție aflăm că prezenta lege transpune în legislația națională noțiunile (a) și (j) din articolul 2 și părțile B și F din anexa I ale Directivei 2006/86/CE a Comisiei din 24

octombrie 2006 de punere în aplicare a Directivei 2004/23/CE a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la cerințele de trasabilitate, notificarea reacțiilor și a incidentelor adverse grave, precum și anumite cerințe tehnice pentru codificarea, prelucrarea, conservarea, stocarea și distribuirea țesuturilor și a celulelor umane (text cu relevanță pentru SEE), astfel cum a fost modificată ultima dată prin Directiva (UE) 2015/565 a Comisiei din 8 aprilie 2015.

Legea nr. 339/2022 a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova la data de 30 decembrie 2022 și a intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 2023, adică la scurt timp după adoptare (i.e., 8 decembrie 2022).

Dincolo de acesta, prin Legea nr. 339/2022 au fost operate mai multe modificări și completări la Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătatea reproducerii. Între altele, art. 9 (intitulat „Folosirea tehnologiilor de reproducere asistată medical”) din Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătatea reproducerii, i s-a atribuit un cuprins nou. În mod special, este de remarcat că în baza art. 9 alin. (13) lit. f) din Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătatea reproducerii, în redactarea Legii nr. 339/2022:

„(13) În domeniul reproducerii asistate medical sunt interzise:

[...]

f) prestarea serviciilor de reproducere asistată medical în lipsa unei autorizații sanitare de funcționare eliberate de Agenția Națională pentru Sănătate Publică și în lipsa autorizației eliberate de Ministerul Sănătății la propunerea Agenției de Transplant;

[...].”

Iar în corespundere cu art. IV din Legea nr. 339/2022, articol care reglementează dispoziții finale:

„(1) Prevederile prezentei legi intră în vigoare la data de 1 ianuarie 2023.

(2) Guvernul, în termen de 6 luni de la data publicării prezentei legi în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, va pune actele sale normative în concordanță cu prevederile acesteia.”

Nici până la data redactării acestei sesizări, nu a fost stabilită o procedură/un mecanism de obținere a autorizației menționate la art. 9 alin. (13) lit. f) din Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătatea reproducerii, în redactarea Legii nr. 339/2022.

În ciuda vidului legislativ existent, SRL „Fertil Med” – „Alternativa Clinic” (administrator al căreia este învinuita Cristina Moșin), a fost prima instituție medicală care a depus o solicitare oficială către Agenția de Transplant pentru autorizarea activităților de fertilizare *in vitro*.

Astfel, la data de 17 august 2023, SRL „Fertil Med” – „Alternativa Clinic” a transmis o solicitare oficială către Agenția de Transplant.

La data de 19 septembrie 2023, „Alternativa Clinic” a depus un dosar complet de 194 de pagini la Agenția de Transplant, înregistrat sub Nr. 174/19.09.2023.

Iar la data de 17 noiembrie 2023, Agenția de Transplant a răspuns că procesul de autorizare nu poate fi inițiat până la elaborarea unui regulament specific, care trebuia aprobat de Consiliul Național pentru Reproducerea Umană Asistată Medical – un organ care nu era constituit la acel moment.

Ulterior, prin Ordinul Ministerului Sănătății Nr. 529 din 18 iunie 2024, acest consiliu a fost înființat. La ședința din 14 noiembrie 2024, organizată împreună cu Agenția de Transplant și reprezentanții tuturor clinicilor FIV (fertilizare in vitro), s-au discutat Regulamentul privind activitatea serviciilor de reproducere umană asistată medical și criteriile de acreditare, dar până în prezent, acestea nu au fost aprobate oficial.

De asemenea, la data de 15 noiembrie 2024, Agenția de Transplant a solicitat clinicilor să vină cu sugestii privind criteriile de autorizare, însă până în prezent, aceste criterii nu au fost adoptate oficial.

În prezent, niciun prestator de servicii FIV din Republica Moldova – inclusiv Repromed, Medpark, Terramed și Clinica Familia – nu a obținut autorizație eliberată de Ministerul Sănătății la propunerea Agenției de Transplant, deoarece nu există un regulament aprobat care să reglementeze procesul de acreditare. Acest aspect este confirmat și de Ministerul Sănătății în comunicatul său oficial² și reconfirmat la data de 19 martie 2025, de către Ministra Sănătății, Ala Nimcerenco, care după ședința Guvernului, a punctat următoarele: *„La moment, niciun Centru medical ce oferă aceste servicii asistate de reproducere nu deține autorizații speciale pentru acest tip de servicii. Toți absolut activează în baza cadrului legal care era anterior și se bazează pe activitatea clinicii, autorizația sanitară, acreditarea și includerea serviciilor FIV în certificatul de acreditare”*³.

Mai mult ca atât, prin Răspunsul Ministerului Sănătății nr.24/959 din 20.03.2025, la interpelarea de avocat, autoritatea de resort a reiterat faptul că: *„niciun prestator de servicii medicale public și/sau privat nu este autorizat cu o autorizație specializată pentru desfășurarea activităților de donare, control, prelucrare, conservare, stocare, distribuire și utilizare la om a țesuturilor și celulelor reproductive”*.

Sub acest aspect, este de remarcat că SRL „Fertil Med” – „Alternativa Clinic”, a fost fondată în anul 2022, având la bază o echipă de specialiști cu cea mai vastă experiență în fertilizarea in vitro (FIV) din Republica Moldova.

Pentru a asigura servicii la cele mai înalte standarde, SRL „Fertil Med” – „Alternativa Clinic” dispune de un spațiu complet renovat, echipamente moderne și toate autorizațiile necesare, emise de autoritățile competente:

- Autorizația sanitară de funcționare, emisă de Agenția Națională pentru Sănătate Publică (ANSP) Nr. 016979/2022/1500 din 23 decembrie 2022.
- Regulamentul de organizare și funcționare, aprobat de Ministerul Sănătății, Nr.1249 din 28 decembrie 2022.
- Certificatul de acreditare emis de ANSP, Nr. 1856 din 07 iulie 2023.

² <https://ms.gov.md/comunicare/comunicat-de-presa/>

³ <https://stiri.md/article/social/nimcerenco-clinicile-in-domeniul-fiv-activeaza-in-aceleasi-conditii/>

Aceste documente constituiau o premisă pentru activitatea clinicilor FIV până la intrarea în vigoare a amendamentelor operate prin Legea nr. 339/2022 (în vigoare de la 1 ianuarie 2023). Documentele în discuție sunt publice și afișate pe panoul informativ al clinicii (i.e., SRL „Fertil Med” – „Alternativa Clinic”), precum și pe pagina oficială www.alternativaclinic.md.

Pentru a facilita accesul la procedura FIV pentru cât mai multă populație, SRL „Fertil Med” – „Alternativa Clinic”, în 2024, a participat la:

- Programul Național (CNAM) de Suport Financiar FIV: 5 din 9 dosare (55%) teste de sarcini pozitive.

- Programul Municipal de Suport Financiar FIV: 28 din 65 dosare (43%) teste de sarcini pozitive.

De menționat că, în cazul Programului Municipal, din cele 100 total de cazuri alocate pentru municipiul Chișinău, 69 de cupluri au ales SRL „Fertil Med” – „Alternativa Clinic”.

În această optică, începând cu anul 2023 (mai exact, 1 ianuarie 2023, când a intrat în vigoare Legea nr. 339 din 8 decembrie 2022 pentru modificarea unor acte normative [sănătatea reproducerii]) normele contestate plasează persoana într-o situație dificilă: de a presta/continua sau nu, la cererea pacienților, tratamentul infertilității cu folosirea tehnologiilor de reproducere asistată medical. În prima situație (atunci când prestează/continuă tratamentul), medicul acționează în vederea îndeplinirii obligației pozitive a statului de a asigura dreptul la sănătate.

În condițiile arătate, persoana este în imposibilitate efectivă de a obține autorizația menționată la art. 9 alin. (13) lit. f) din Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătatea reproducerii, în redactarea Legii nr. 339/2022.

În doctrina juridică⁴ s-a arătat că pentru a reține în sarcina făptuitorului desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea (reînregistrarea) la organele autorizate el trebuie să aibă posibilitatea legislativă să facă acest lucru⁵. Această aserțiune este valabilă și pentru ipoteza în care se reține desfășurarea activității fără autorizație, care e obligatorie potrivit legii. Însă, la caz, nu există o posibilitate efectivă ca persoana să obțină autorizația corespunzătoare, ci doar una teoretică și iluzorie.

Din norma contestată (art. 241 alin. (1) lit. a) din Codul penal), așa cum este redactată, nu este clar dacă aceasta s-ar aplica și în situația în care persoana nu are posibilitatea efectivă de a obține autorizația obligatorie, conform legii, pentru desfășurarea unei activități în cauză. Este o incertitudine care generează repercusiuni negative asupra drepturilor constituționale ale persoanei. Așadar, ingerința nu trece testul previzibilității normei.

⁴ Potrivit Curții Constituționale, doctrina juridică poate contribui la aplicarea previzibilă a unei norme penale. A se vedea § 31 din Decizia Curții Constituționale nr.36 din 19 aprilie 2018 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 173g/2017 și nr. 37g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 220 din Codul penal și a articolului 89 din Codul contravențional (proxenetismul și practicarea prostituției).

⁵ A se vedea: Reniță Gheorghe. *Răspunderea penală pentru organizarea și desfășurarea fără drept a jocurilor de noroc ce constituie monopol de stat: propunere de lege ferenda*. Disponibil online pe: <https://juridicemoldova.md/6188/raspunderea-penala-pentru-organizarea-si-desfasurarea-fara-drept-a-jocurilor-de-noroc-ce-constituie-monopol-de-stat-propunere-de-lege-ferenda.html>

Expresia „prevăzută de lege” presupune, *inter alia*, un caracter previzibil suficient al termenilor legali pentru a le oferi persoanelor indiciile corespunzătoare cu privire la circumstanțele și la condițiile în care autoritățile pot recurge la măsuri care le afectează drepturile garantate de Constituție (a se vedea § 47 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 26 din 10 noiembrie 2020 privind controlul constituționalității unor prevederi din articolul 453 alin.(1) din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr.122 din 14 martie 2003 (temeiurile pentru recursul în anulare) [sesizarea nr.94a/2020]). Nici cu o consiliere juridică adecvată, persoana nu poate să prevadă, în mod rezonabil, consecințele pe care le presupune o anumită acțiune și să-și conformeze conduita.

Prin urmare, în abstract, se atestă că art. 241 alin. (1) lit. a) din Codul penal este neconstituțională în măsura în care această normă ar viza și situația în care persoana nu are posibilitatea efectivă de a obține autorizația obligatorie, conform legii, pentru desfășurarea unei activități. Acest lucru conduce la condamnări arbitrare, contrare art. 22 din Constituție și art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Astfel, solicităm Curții Constituționale să procedeze, *mutatis mutandis*, ca și în Hotărârea sa nr. 21 din 22 iulie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 125 lit. b) din Codul penal, a articolelor 7 alin.(7), 39 pct.5), 313 alin.(6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit.d) și 16 lit.c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție (faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător) (sesizarea nr. 37g/2016), prin care s-a recunoscut constituțional articolul 125 litera b) din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002, în măsura în care, în redacția actuală, nu este interpretat ca incriminând fapta desfășurării activității de întreprinzător fără licență.

✓ Art. 241 alin. (2) lit. b) și lit. f) din Codul penal, în măsura în care acest articol ar viza și practicarea medicinei (prestarea serviciilor medicale)

Din perspectiva celui de al doilea capăt de sesizare, punem în discuție existența unui paralelism juridic.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a subliniat că la elaborarea unui act normativ, legislatorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor calității, *i.e.*: accesibilitatea și previzibilitatea. În particular, textul legislativ trebuie să corespundă principiului coerenței. Legea trebuie să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține și să evite paralelismele legislative, care generează incertitudine și insecuritate juridică. În procesul de legiferare este interzisă instituirea acelorași reglementări în mai multe articole sau alineate din același act normativ ori în două sau mai multe acte normative (a se vedea § 47-48 din Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 23 ianuarie 2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 6 pct. 11/1) din Codul de procedură penală (definiția noțiunii de „eroare gravă de fapt”) [sesizările nr. 122g/2019 și nr. 216g/2019]).

La caz, după cum se poate remarca, în învinuirea adusă Cristinei Moșin se menționează despre o pretinsă practicare ilegală a activității de întreprinzător manifestată

prin prestarea de servicii de reproducere asistată medical în lipsa autorizației obligatorii eliberată de Ministerul Sănătății la propunerea Agenției de Transplant pentru desfășurarea activității în cauză, în incinta clinicii medicale „Alternativa Clinic”.

Nu există vreun dubiu că prestarea de servicii de reproducere asistată medical reprezintă un aspect importat al medicinei și că astfel de servicii/tratamente gravitează în jurul conceptului de medicină.

În asemenea circumstanțe, trebuie de accentuat că în legea penală este incriminată în mod distinct practicarea ilegală a medicinei sau a activității farmaceutice. Este vorba de art. 214 din Codul penal.

Așa fiind, se reține un paralelism juridic care generează incertitudine de natură să încalce drepturile constituționale (invocate în compartimentul ce vizează argumentarea incidenței unor drepturi din Constituție).

Subiecții dotați cu competența aplicării legii penale pot oscila între două versiuni: fie art. 241 din Codul penal, fie art. 214 din Codul penal atunci când pretind că practicarea activității de întreprinzător s-ar concretiza în prestarea de servicii de reproducere asistată medical în lipsa autorizației obligatorii eliberată de Ministerul Sănătății la propunerea Agenției de Transplant pentru desfășurarea activității în cauză. Corespunzător, destinatarii legii se află într-o insecuritate juridică. Totul depinde de doleanța organului de urmărire penală, procurorului și, în cele din urmă, a instanțelor de judecată. Dar această incertitudine și insecuritate juridică este de natură să încalce art. 22, art. 28, art. 36, art. 43, art. 46 și art. 127 în coroborare cu art. 1 alin. (3), art. 23 alin. (2) și art. 54 din Constituție.

De altfel, pentru ca legea să îndeplinească exigența previzibilității, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii discreționare a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a-i oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrarului (*Seychell v. Malta*, 28 august 2018, § 50-52). O putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității. Aceeași concluzie este valabilă și pentru puterea discreționară nelimitată a instanțelor judecătorești (a se vedea Hotărârea Curții Constituționale nr. 28 din 23 noiembrie 2015, § 61).

Prin urmare, art. 241 alin. (2) lit. b) și lit. f) din Codul penal nu trece testul previzibilității, în măsura în care acest articol ar viza și practicarea medicinei (prestarea serviciilor medicale). Din nou, solicităm Curții Constituționale să procedeze, *mutatis mutandis*, ca și în Hotărârea sa nr. 21 din 22 iulie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 125 lit. b) din Codul penal, a articolelor 7 alin.(7), 39 pct.5), 313 alin.(6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit.d) și 16 lit.c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție (faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător) (sesizarea nr. 37g/2016).

F. Lista documentelor relevante:

La examinarea acestei sesizări privind excepția de neconstituționalitate sunt pertinente următoarele documente (toate depuse în copii):

- Ordonanța din 9 decembrie 2024 a ofițerului de urmărire penală detașat în cadrul Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, Iurie Catană, privind începerea urmăririi penale în cauza 2024670139, conform semnelor constitutive ale componenței de infracțiune prevăzute la art. 158 alin. (3) lit. c) și la art. 241 alin. (2) lit. f) din Codul penal;
- Ordonanța din 17 decembrie 2024 a procurorului delegat în cadrul Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, Nicolae Pîrău, de recunoaștere a Cristinei Moșin în calitate de bănuț în cadrul cauzei penale nr. 2024670139, pentru pretinsa săvârșire a infracțiunilor prevăzute la art. 158 alin. (3) lit. c) și la art. 241 alin. (2) lit. f) din Codul penal;
- Ordonanța din 13 martie 2025 a procurorului delegat în cadrul Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, Nicolae Pîrău, de punere sub învinuire a Cristinei Moșin, incriminându-i comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 158 alin. (3) lit. c) și lit. e) și de art. 241 alin. (2) lit. b) și lit. f) din Codul penal;
- Cererea avocatului Godonoagă Victor către Ministerul Sănătății;
- Copia Răspunsului Ministerului Sănătății nr.24/959 din 20.03.2025.

G. Declarația și semnătura autorului sesizării

Declar pe propria onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, fapt pentru care semnez.

24 aprilie 2025

ÎNCHEIERE

02 mai 2025

municipiul Chișinău

Judecătorul Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana – Valeriu Curicheru, examinând în ședință de judecată închisă, în lipsa părților, cererea avocatului *Godonoagă Victor* privind ridicarea excepției de neconstituționalitate în cadrul examinării plângerii depuse de către avocatul *Godonoagă Victor* în apărarea drepturilor și libertăților petiționarului *Moșin Cristina* înaintate instanței de judecată în ordinea stabilită de art. 313 din Codul de procedură penală, împotriva actelor Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, emise în cadrul cauzei penale nr.20244670139,

A C O N S T A T A T:

La data de 16 aprilie 2025, la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana a fost înregistrată cu **nr.10-833/25** plângerea avocatului Victor Godonoagă în apărarea drepturilor și libertăților petiționarului *Moșin Cristina* prin care a solicitat:

- Constatarea încălcărilor admise de către procurorul delegat în cadrul Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, Nicolae Pîrau, la emiterea ordonanței de punere sub învinuire din 13.03.2025;
- Constatarea ilegalității omisiunii procurorului-șef al PCCOCS de a examina plângerea din 24.03.2025, depusă de *Moșin Cristina* prin intermediul apărătorului *Godonoagă Victor*, în ordinea art.299¹ CPP;
- Anularea ordonanței de punere sub învinuire din 13.03.2025 (emisă în privința lui *Moșin Cristina Nicolai*), ca fiind ilegală;
- Declararea nulității tuturor actelor și acțiunilor procesuale realizate în cadrul cauzei penale nr. 2024670139, inițiate sub imperiul unei ordonanțe lovită de nulitate.

Totodată, instanța de judecată constată că la data de 24 aprilie 2025, avocatul *Godonoagă Victor* care acționează în apărarea drepturilor și libertăților petiționarului *Moșin Cristina* a înaintat cerere privind dispunerea ridicării excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale în vederea realizării controlului constituționalității art. 9 alin. (13) lit. f) din Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătatea reproducerii, în redactarea Legii nr. 339/2022, și, respectiv, art. IV din Legea nr.339 din 8 decembrie 2022 pentru modificarea unor acte normative (sănătatea reproducerii) *în partea ce vizează omisiunea reglementării unei perioade tranzitorii* pentru obținerea autorizației (eliberate de Ministerul Sănătății la propunerea Agenției de Transplant) de a presta servicii de reproducere asistată medical - fertilizarea in vitro (FIV).

Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză în care se pune în discuție și legalitatea acuzației înaintate. Instanța sesizată urmează să verifice temeinicia reținerii încălcării de către *Moșin Cristina*, inclusiv a prevederilor art. 9 alin. (13) lit. f) din Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătatea reproducerii, în redactarea Legii nr. 339 din 8 decembrie 2022 pentru modificarea unor acte normative (sănătatea reproducerii).

Studiind temeiurile de fapt și de drept invocate în cerere și raportându-le, per ansamblu, condițiilor speței, instanța de judecată ajunge la concluzia de a admite cererea privind ridicarea excepției de neconstituționale în cadrul examinării cauzei, reieșind din considerentele ce urmează.

Potrivit art. 7 din Cod de procedură penală, (3) În cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora. (3¹) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

- a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție;
- b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu;
- c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei;
- d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

Alineatul (3²) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune în termen de 5 zile prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează continuarea examinării în fond a cauzei. Însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă, cu excepția examinării demersurilor privind măsurile procesuale de constrângere. Instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională în termen de 5 zile de la data emiterii încheierii. (3³) Dacă nu sunt întrunite cumulativ condițiile indicate la alin.(3¹), instanța de judecată refuză, prin încheiere, ridicarea excepției de neconstituționalitate. Încheierea instanței de judecată este definitivă, însă argumentele privind dezacordul cu aceasta pot fi invocate în apel sau, după caz, în recurs împotriva hotărârii în fond. (3⁴) Ridicarea excepției de neconstituționalitate în procedura controlului judiciar al procedurilor prejudiciare nu suspendă examinarea cererilor, a demersurilor, a plângerilor și a recursurilor.

Instanța reține că excepția de neconstituționalitate reprezintă o procedură de inițiere de către instanțele ordinare de judecată, la inițiativa părților sau din oficiu, a controlului conformității unei legi sau a unui alt act normativ, cu normele constituționale. Ea reflectă existența raportului triunghiular între partea aflată în proces, instanța de judecată, în fața căreia se invocă neconstituționalitatea, și Curtea Constituțională, chemată să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

Edictarea și aplicarea corectă, uniformă și în spiritul principiilor constituționale a legii reprezintă pilonul statului de drept, iar, în consecință, excepția de neconstituționalitate constituie o garanție constituțională a drepturilor și libertăților conferite cetățenilor pentru apărarea lor împotriva unor eventuale abateri ale legiuitorului prin instituirea unor norme contrare Constituției.

Conform art. 135, alin. (1), lit. a) din Constituția Republicii Moldova: Curtea Constituțională: a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

În conformitate cu pct. 82 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016 pentru interpretarea articolului 135 alin.(1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova, judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit.a) din Constituție; excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

Verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale. Astfel, judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la pct. 82.

Totodată, instanța remarcă că, în conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Instanța notează că obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute de art.135 alin.(1), lit a) din Constituție, excepția este ridicată de către reprezentantul părți în proces, prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei pendinte (excepția de neconstituționalitate este ridicată în fața judecătorului de instrucție în contextul examinării plângerii părții apărării împotriva ordonanței din 13 martie 2025 de punere sub învinuire a lui Moșin Cristina și, corelativ, al ordonanței procurorului ierarhic superior din 07 aprilie 2025 prin care s-a respins plângerea în ordinea art. 299¹ din Codul de procedură penală), se pune în discuție legalitatea acuzației înaintate. Instanța sesizată urmează să verifice temeinicia reținerii încălcării de către Moșin Cristina Nicolai, inclusiv a prevederilor art. 9 alin. (13) lit. f) din Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătatea reproducerii, în redactarea Legii nr. 339 din 8 decembrie 2022 pentru modificarea unor acte normative (sănătatea reproducerii), de altfel prevederile contestate, mai exact prin omisiunea reglementării unei perioade de timp tranzitorii pentru obținerea autorizației (eliberate de Ministerul Sănătății la propunerea Agenției de Transplant) de a presta servicii de reproducere asistată medical – fertilizarea in vitro (FIV), poate fi restrâns dreptul persoanei de a desfășura o anumită activitate profesională, ceea ce ar constitui o ingerință în dreptul garantat de art.28 din Constituție și art. 8 CEDO. Prevederile contestate nu au constituit anterior obiect al controlului de constituționalitate.

Urmare a celor mai sus menționate, instanța de judecată consideră necesar a admite cererea avocatului *Godonoagă Victor* în apărarea drepturilor și libertăților petiționarului *Moșin Cristina* privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 9 alin. (13) lit. f) din Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătatea reproducerii, în redactarea Legii nr. 339/2022, și, respectiv, art. IV din Legea nr. 339 din 8 decembrie 2022 pentru modificarea unor acte normative (sănătatea reproducerii) *în partea ce vizează omisiunea reglementării unei perioade tranzitorii* pentru obținerea autorizației (eliberate de Ministerul Sănătății la propunerea Agenției de Transplant) de a presta servicii de reproducere asistată medical - fertilizarea in vitro (FIV).

În temeiul celor expuse și în conformitate cu prevederile art. 7, 41 din Codul de procedură penală, art. 135 din Constituția Republicii Moldova, și Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, judecata –

DISPUNE:

Se admite cererea avocatului *Godonoagă Victor* în apărarea drepturilor și libertăților petiționarului *Moșin Cristina* privind ridicarea excepției de neconstituționalitate în cadrul examinării plângerii depusă de către avocatul *Godonoagă Victor* în apărarea drepturilor și libertăților petiționarului *Moșin Cristina* în condițiile art. 313 din Codul de procedură penală, împotriva actelor Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, emise în cadrul cauzei penale nr. 20244670139.

Se ridică excepția de neconstituționalitate pentru controlul constituționalității a art. 9 alin. (13) lit. f) din Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătatea reproducerii, în redactarea Legii nr. 339/2022, și, respectiv, art. IV din Legea nr. 339 din 8 decembrie 2022 pentru modificarea unor acte normative (sănătatea reproducerii) *în partea ce vizează omisiunea reglementării unei perioade tranzitorii* pentru obținerea autorizației (eliberate de Ministerul Sănătății la propunerea Agenției de Transplant) de a presta servicii de reproducere asistată medical - fertilizarea in vitro (FIV).

Se remite în adresa Curții Constituționale prezenta încheiere și sesizarea.

Încheierea separat nu este susceptibilă căilor de atac, însă poate fi atacată odată cu fondul cauzei.

Judecătorul

Valeriu Curicheru

